Mafunzo ya Hatua Zinazofuata

Kuelewa Jinsi Watoto Wanavyokua

Mwongozo wa Mwalimu wa Familia na Ulezi

Somo la 3

MALENGO

- Kujifunza njia za kina za ukuaji wa Watoto
- Pitia sifa za watoto wanapokua na utengeneze njia ya kuwasaidia watoto katika ukuaji wao
- Kuelewa tabia ya watoto wetu na jinsi tunavyoweza kuwalea katika upekee wao

MAELEZO YA SOMO

Somo hili linalenga katika kuelewa ukuaji wa watoto wetu kwa njia ya kina. Ingawa watoto wote hukua kwa njia zinazofanana, Mungu aliwaumba watoto kwa utofauti wa kipekee katika tabia, uwezo, na utofauti. Upekee huu unaongeza uzuri na utofauti wa familia.

MUHTASARI WA SOMO

• Kujitayarisha: Tenda Kama Mtoto	10
• Jinsi Watoto Wote Wanavyokua	10
• Sifa za Watoto katika Umri Tofauti	30
• Tofauti katika Tabia	15
• Kumaliza	5
Takriban Jumla ya dakika	**70**

MAELEZO YA JUMLA YA MAANDALIZI

- Andaa moyo wako/omba
- Soma somo lote kabla ya wakati
- Fanya marekebisho inavyohitajika kwa mpangilio wako
- Kusanya nyenzo/vifaa unavyo hitaji

Maandiko yanatumika katika somo hili:

- Luka 2:52
- Warumi 12:4-5

Nyenzo/vifaa zinazohitajika kwa somo hili:

- Biblia
- Vidokezo vya Mshiriki
- Ubao mweupe au chati mgeuzo na vyombo vya kuandikia
- Hiari: Lebo za sehemu nne za mtoto
- Sifa za Chati ya Watoto iliyogawanywa: seti 4-6 ndogo na seti moja kubwa ya hiari
- Hiari: Lebo nne za mitindo nne ya tabia
- Hiari: picha za wanyama kuwakilisha mitindo minne ya tabia

Video:

- Tabasamu: it's Not the Miles, it's How you Live Them

KUJITAYARISHA

Dakika 10

Tenda Kama Mtoto!

(Waambie washiriki wasimame na kutafuta pahali penye nafasi katika chumba. Waambie wana ruhusa ya kutenda kama mtoto wa umri tofauti. Utaita umri, na lazima wafanye na kutoa sauti za mtoto wa umri huo. Wanaume wawe wavulana, wanawake wawe wasichana. Toa sekunde 30-45 kwa kila umri utakaoigizwa. Umri: Miezi 6, mwaka 1, miaka 3, miaka 7, miaka 10, miaka 14.)

Ni rahisi kuona kutokana na shughuli zetu kuwa watoto hubadilika sana wanapokua. Na kwa sababu watoto hubadilika, hivyo nasi kama wazazi wa watoto pia tunahitaji kubadilika na kubadilisha mambo kadhaa kadiri wanavyokua.

Chaguo la Video: Tabasamu: It's Not the Miles;It's How you Live Them (https://www.youtube.com/watch?v=uW-iZgZcQ0I&spfreload=10)

Somo hili litazingatia kuelewa ukuaji wa watoto wetu kwa kina, na kutumia ujuzi huo kuwaongoza wazazi kuwasaidia watoto wao kukua na kuwa yote ambayo Mungu aliwaumba wawe.

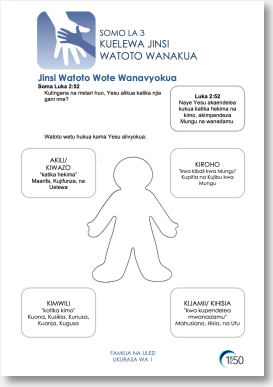

JINSI WATOTO WOTE WANAKUA

Dakika 10

Soma Luka 2:52 pamoja. Yesu alikuwa kama watoto wengine wote. **Kulingana na mstari huo, Yesu alikua katika njia gani nne?** Hekima (kiakili), kimo (kimwili), kibali cha Mungu (kiroho), kibali cha mwanadamu (kijamii/kihisia).

> **Watoto wetu wanakua kama Yesu alivyokua.** Hebu tuangalie kila moja ya maeneo haya manne kwa karibu zaidi.

(Chora mfano wa mtoto ubaoni. Jadili kila moja ya maeneo manne ya ukuaji, waalike washiriki kufikiria picha au ishara kwa kila eneo na kuchora juu ya mtoto katika maelezo yao. Chora ishara hio kwenye mfano wa mtoto ubaoni. ubaoni unapoendelea. Ongeza hadithi za kibinafsi za watoto wanavyokua.)

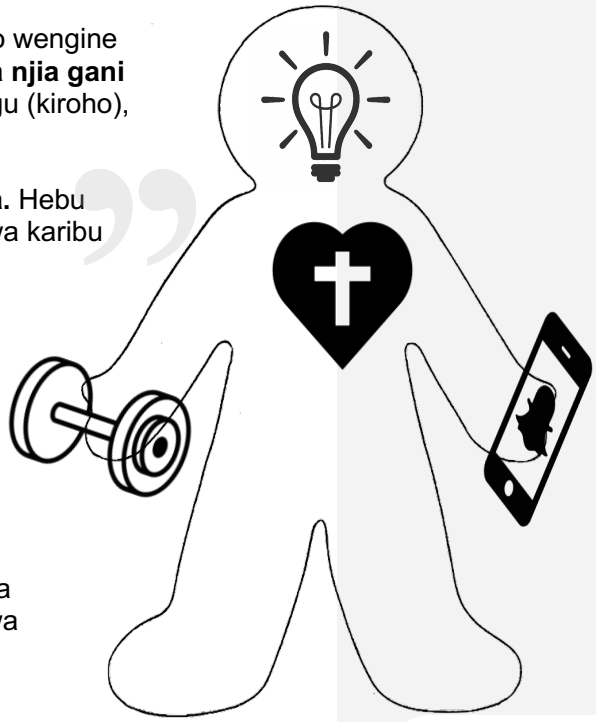

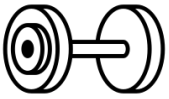

KIMWILI

Andiko la Luka 2:52 linasema Yesu alikua "**katika kimo**," linalorejelea ukuzi wake wa kimwili. Miili ya watoto wetu inakua. Tunaona jinsi wanavyobadilika kwa ukubwa, kwa nguvu na kwa hamu ya kula! Tunawatazama wakipata ujuzi na kujifunza kuishi katika ulimwengu unaowazunguka. Wanachukua taarifa kupitia sehemu zote za miili yao, ikijumuisha hisia zao tano: **kuona, kusikia, kunusa, kuonja na kugusa.** Hata wakati wao wa kucheza ni sehemu muhimu ya ukuaji wao wa kimwili.

Luka 2:52
Naye Yesu akaendelea kukua katika hekima na kimo, akimpendeza **Mungu na wanadamu.**

AKILI-KIMAARIFA

Luka 2:52 inasema Yesu alikua **"katika hekima."** Watoto wetu pia wanakua katika kile wanachojua na **kujifunza** jinsi ya kufanya maamuzi ya busara kulingana na ujuzi wao. Wanauliza maswali kwa sababu akili zao ziko kazini kila wakati. Lakini kadiri wanavyokua katika **ujuzi**, ni lazima pia wajifunze kupima habari, kuchagua lililo jema na kukataa lililo baya.

KIJAMII-HISIA

Luka 2:52 inasema Yesu alikua **"akipendwa na wanadamu."** Watoto wetu pia wanakua kuelewa hisia zao na jinsi ya kuingiliana na wengine karibu nao kwa njia zinazofaa. Mungu aliumba kila mtoto akiwa na utu wa kipekee, na wanaweza kuwa tofauti kabisa. Wengine wana ujasiri ata nje, wakati wengine ni kimya na wana aibu. Wengine wanapenda kucheka, huku wengine wakiwa makini. **Hisia** zao na **haiba** zao huathiri tabia zao za kijamii na watoto wengine, walimu na katika vikundi na marafiri.

KIROHO

Luka 2:52 inasema Yesu alikua **"akikubaliwa na Mungu."** Watoto wetu wanakua kiroho pia, wakitamani kumjua Mungu na kumpenda. Sehemu ya ukuaji wa kiroho iko ndani ya mtoto, sehemu ambayo Mungu pekee ndiye anayeweza kuona. Tunataka kuwasaidia watoto wetu kujifunza **kupata uzoefu wa Mungu na kumkubali Pamoja na kujua kumuitikia.**

Hebu tupitie sehemu hizi za mtoto, kwa kutumia ishara: Yesu alikua katika hekima (guza kichwa), kimo (fanya kama mtu anayeonyesha misuli), na kumpendeza Mungu (inua mikono na kutazama juu) na mwanadamu (sogeza mkono mwili kwa mwendo wa kufagia).

Watoto wetu wanapokua katika maeneo haya manne, watakuwa vile Mungu alivyowaumba wawe.

TABIA ZA WATOTO KATIKA MIAKA TOFAUTI — Dakika 30

(Kabla ya darasa, tengeneza nakala nne hadi sita za chati ya Sifa za Watoto. Kata kila chati kwenye mistari, ili kila kichwa, kategoria ya umri na umbo la taarifa zitenganishwe. Andaa seti nne hadi sita za sifa za watoto, hakikisha kila seti ina taarifa kamili kutoka kwenye chati. Hiari: Seti kubwa ya ziada inaweza kutayarishwa ili kutoa mfano wa shughuli kwa kundi zima.

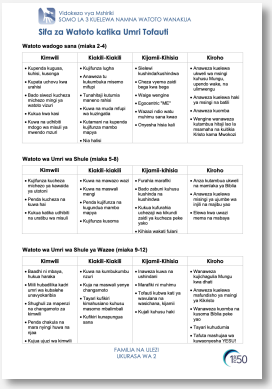
Vidokezo vya Mafiriki
SOMO LA 3 KUELEWA NAMNA WATOTO WANAKUA

Sifa za Watoto katika Umri Tofauti

Watoto wadogo sana (miaka 2-4)

Kimwili	Kiakili-Kiakili	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Kuzunguka kuguza, kuhisi, kusonga • Kupata uzihovu kwa yoshisi • Kwaja uwezi kuchaza michezo mingi ya wabito vizuri • Kukua kwa kwa • Kuwa na uzitibili indogo wa misuli ya mwenko nzuri	• Kujifunza kupitia • Anawezza ku-fukumbuka mwanna mfupi • Tanaitha kutumia mamana ratisa • Kuwa na muda mfupi wa kuzingatia • Kujamani na kupenda kujifunza mambo mapya • Na hatisi	• Ginderel kuel-mindaiyaukindwa • Chwza vowna zaidi bega hwa bega • Wataga wengine • Egocentric "ME" • Wataiaii ndo wuku mahimu sana kwaro • Chopwha hwa kwi	• Anawezza kuatewa ukweli wa mwingi • Anaweza kuwa ugandi wwizi, na uhimwengu • Anawezza kuatewa haki ya mwingi na baiti • Anawezza kuamisa • Wengine wanawezza kutambua hitaji ba ta msamaha na kutiiza Kristo kama Mwokozi

Watoto wa Umri wa Shule (miaka 5-8)

Kimwili	Kiakili-Kiakili	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Kujifunza kuchezo michezo ya kawaida ya zaizovi • Panda kuchaza na kuwa kwi • Kukua katika ushibiti na uwezo wa misuli	• Kuwa na mawazo wazi • Kuwa na mawwali mengi • Panda kujifunza na kugundua mambo mapya • Kujifunza kusoma	• Fanyisa mwalifu • Badio zaburi kuhusu kushinda na kushindwa • Kukua kutaaiiko uzikwaji wa kikundi yaani ya kuchezo poko zaidi • Kihisia wakati fulani	• Anza kulemkuwa ulwelii na mwenkaiwa ya Biblia • Anawezza kuatewa mizingi ya ajumbe wa injili na maisha yao • Elewa kwa uwezi mwma na maisiyo

Watoto wa Umri wa Shule ya Wazee (miaka 9-12)

Kimwili	Kiakili-Kiakili	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Baadhi ni mkaya, kukua haraka • Mili hubadilika kach umri wa kubalaka sinayokaribia • Shughuli za mapezzi na changamoto za kimwili • Panda chakula na mara nyingi huwa na njaa • Kujaa ujuzi wa kimwili	• Kuwa na kumtukumbu nzuri • Kuja na mawazi yenye changamoto • Tayari kufikiri kimatkwezo kuhusu maisome mbalimbali • Kufikiri kwaajuwaga zaza	• Inawezza kuwa na uelinzaiwi • Marafiki ni muhimu • Tafiedi kubwa kati ya wavulana na wasichana, hijaiwi • Kujali kuhusu haki	• Wanawezza kujichagulia Mungu kwa dhati • Anawezza kuatewa mafundisho ya maingi yakitakwa • Wanawezza kuamba na kujifunza Biblia peke yao • Tayari kuhudumia • Tafuta maelezaja wa kuwezeseha YESU!

FAMILIA NA UEZI
UKURASA WA 2
1FOR50

Fafanua shughuli pamoja na maswali yafuatayo:

- **Ni tofauti gani ulizoziona kuhusu watoto katika umri tofauti?**
- **Umeshangazwa na nini? Nini ilikupa changamoto?**

- **Kwa nini ni muhimu kwa wazazi kuelewa tofauti katika ukuaji wa watoto wao?**

Sisitiza kwamba mabadiliko ya "kawaida" kulingana na umri hutofautiana sana, kutegemea utamaduni na masuala mengine.

Ikiwa muda unaruhusu, wagawe washiriki katika vikundi vinne na wape kila kundi moja ya kategoria za umri. Waagize kila kikundi kutayarisha mchezo wa kuingiza inayoonyesha jinsi watoto walivyo katika umri huo, kwa kutumia chati kama mwongozo. Drama hii lazima izingatiwe karibu na familia na inaweza kuwa dakika mbili tu. Kufuatia kila igizo, jadili ni sifa gani zilizotambuliwa kwa kikundi hicho cha umri.)

Watoto wadogo sana (miaka 2-4)

Kimwili	Kiakili-Fikra	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Hupenda kugusa, kuhisi, kusonga • Hupata uchovu kwa urahisi • Bado hawawezi kucheza michezo mingi ya watoto vizuri • Hukua kwa kasi • Huwa na udhibiti mdogo wa misuli	• Wanajifunza Lugha • Wanaweza tu kukumbuka maneno mafupi • Wanahitaji maneno rahisi • Huwa na muda mfupi wa kuzingatia • Hutamani na Hupenda kujifunza vitu vipya • Mwenye nia halisi	• Hawaelewi kushinda/kushindwa • Cheza bora zaidi bega kwa bega • Huiga wengine • Nafsi-kati “MIMI” • Wazazi ndio watu muhimu sana kwao • Onyesha hisia kali	• Anaweza kuelewa ukweli wa msingi kumhusu Mungu, upendo wake, na ulimwengu • Anaweza kuelewa haki ya msingi na batili • Anaweza kuomba • Wengine wanaweza kutambua hitaji lao la msamaha na kuitikia Kristo kama Mwokozi

Watoto wa Umri wa Shule (miaka 5-8)

Kimwili	Kiakili-Fikra	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Hujifunza kucheza michezo ya kawaida ya utoto • Hupenda kucheza na kuchangamka • Kukua kwa udhibiti wa misuli na uratibu	• Huwa na mawazo ya wazi • Huwa na maswali mengi • Hupenda kujifunza na kugundua mambo mapya • Hujifunza kusoma	• Hufurahia marafiki • Bado haelewi kushinda na kushindwa • Hufurahia kucheza kwa kikundi zaidi kuliko kucheza peke yao • Kihisia wakati mwingine	• Ameanza kutambua ukweli na mamlaka ya Biblia • Anaweza kuelewa misingi ya ujumbe wa injili na kujibu • Anaelewa kwa uwazi mema na mabaya

Watoto wa Umri wa Shule ya Wazee (miaka 9-12)

Kimwili	Kiakili-Fikra	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Baadhi, hukua haraka • Miili hubadilika kadri ujana unavyokaribia • Hupenda shughuli zinazompa changamoto za kimwili • Hupenda chakula na mara nyingi huwa na njaa • Wao huwa na ujuzi mwingi	• Huwa na kumbukumbu nzuri • Hubuni maswali yenye changamoto • Huwatayari kufikiri kimahusiano kuhusu masomo mbalimbali • Kufikiria sio ngumu	• Anaweza kuwa na ushindani • Marafiki ni muhimu • Tofauti kubwa kati ya wavulana na wasichana, kijamii • Wasiwasi juu ya haki	• Wanaweza kujichagulia Mungu kwa dhati • Anaweza kuelewa mafundisho ya msingi ya Kikristo • Wanaweza kuomba na kusoma Biblia peke yao • Tayari kutumikia • Hutafuta mashujaa wa kuwaonyesha YESU!

Ujana (miaka 13-16)
(Waambie washiriki warudi kwenye vikundi vyao vidogo. Wape kila kikundi kategoria ya umri mmoja na waambie wajadili swali lifuatalo:

Kimwili	Kiakili-Fikra	Kijamii-Kihisia	Kiroho
• Miili hubadilika wanapobalehe - wasichana hukua kabla ya wavulana • Ukuaji wa haraka (urefu, uzito, mifupa, misuli, kupumua, meno) • Homoni hutolewa • Mabadiliko ya ngozi (nywele, mafuta, chunusi, harufu) yanahitaji mahitaji mapya ya usafi • Uratibu na ujuzi wa kudhibiti misuli • Mabadiliko ya mifumo ya usingizi	• Uwezo wa kupanga, kufikiria, kutatua shida, kutathmini • Mawazo ya kujitegemea • Ana shauku ya kujifunza, na kuchunguza mada muhimu kwao • Kuongezeka kwa msamiati • Mawazo ya kupita kiasi na hisia • Pendelea kujifunza kupita kuhusishwa kuliko maelezo wasipohusishwa • Kufikiri kwa mukhtasari amekomaa kikamilifu	• Wanaweza kuwa na ubinafsi, ya kujijali,wana hisia • Hutafuta utambulisho kati ya jinsia, utamaduni wa rika na familia • Hutafuta jukumu zaidi na uhuru • Kuathiriwa zaidi na marafiki kuliko wazazi, haswa linapokuja suala la tabia • Labda migogoro na wazazi imeongezeka	• Kukuza seti ya mtu binafsi ya maadili • Wanaweza kuhangaika na kile ambacho ni "sahihi," na "kibaya" • Wanaweza kuhoji walichoamini katika utoto • Hutamani uhusiano wa ndani zaidi na Mungu • Hutafuta njia za kushiriki imani na wengine na kuiweka katika vitendo • Hutafuta mifano halisi ya watu wazima • Ikiwa watakuza mazoea ya imani nzuri, wa

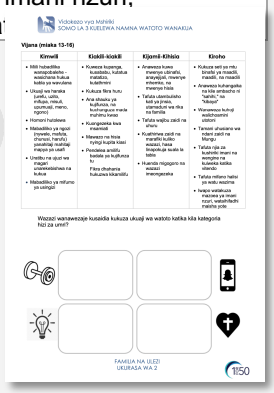

Wazazi wanawezaje kusaidia kukuza ukuaji wa watoto katika kila kategoria hizi za umri?

Wahimize washiriki kutoa mawazo ya vitendo kwa kila safu wima kati ya hizo nne kwenye chati: kimwili, kiakili, kijamii/kihisia na kiroho. Toa dakika tano za majadiliano katika vikundi vidogo na kisha mtu mmoja kutoka kila kikundi ashiriki mawazo yao. Hiari: andika maoni ubaoni.)

Ni wazi kwamba jinsi tunavyowalea watoto kikamilifu inapaswa kubadilika kadiri wanavyokua. Wazazi Wakristo wameitwa kuwasaidia watoto wao kukua katika kila njia ili wawe zaidi na zaidi kama Yesu. Lakini Watoto wote si sawa! Utu na tabia ni sehemu ya watoto wetu, na hufanya kila mtoto awe wa kipekee. Mungu humpa kila mtoto tabia yake, lakini wazazi wanaweza kulea watoto kwa aina zote za tabia.

TOFAUTI KATIKA TABIA

Dakika 15

(Soma orodha ifuatayo kwa washiriki. Waambie kwamba wanaposikia neno linalowaelezea, ni lazima wasimame au wanyooshe mikono yao. Soma polepole na taratibu baada ya kila neno ili kutoa muda wa kujibu.)

Mzungumzaji, wa kina, mshindani, anayejali, mtaratibu, mchangamfu, mwaminifu, aliyedhamiria. Ni rahisi kuona jinsi Mungu ametufanya sisi sote kuwa tofauti. Maandiko pia hueleza jinsi Mungu ametufanya kuwa tofauti.

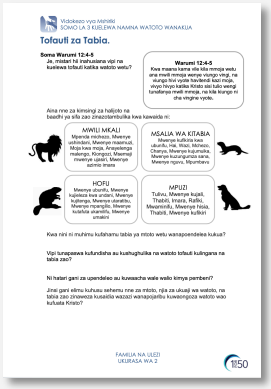

Soma Warumi 12:4-5. Jadili kama kikundi:
Je, mistari hii inahusiana vipi na kuelewa tofauti za watoto wetu? Mungu humfanya kila mtu kuwa tofauti na karama mbalimbali ili mwili ukamilike. Kila mtu anahitajika.

Ingawa kuna njia nyingi za kuelezea haiba, **tabia nne za msingi zimetambuliwa. Sifa za kimsingi za kila tabia ziko kwenye maelezo** ya mshiriki.

(Pitia maelezo manne. Ili kuwasaidia washiriki kuelewa tabia, ilinganishe na tabia za mnyama au mhusika wa kibiblia. Jisikie huru kuchagua wanyama mbalimbali kulingana na utamaduni wa wasikilizaji wako.)

WARUMI 12:4-5
Kwa kuwa kama vile katika mwili mmoja tuna viungo vingi,wala viungo vyote havitendi kazi moja; vivyo hivyo na sisi tulio wengi tu mwili mmoja katika kristo, na viungo,kila mmoja kwa mwenzake

Mwenye Matumaini: Mtume Petro, tumbili, otter
Watoto wenye tabia hii ni wa **kijamii** sana, **wachangamfu** na wanapenda watu. Wao ni **wazi** na **chanya**, wamejawa na **mawazo**. Wanafurahia kuwa **maarufu** au katika uangalizi na mara nyingi ni **wenye utani** na wenye **kucheza**. Wakati mwingine wanaweza kukwazika watu wasipowapenda. Kawaida wana marafiki wengi, lakini sio lazima kuwa na uhusiano wa kina. Wanapenda kuharakisha na kumaliza kazi, ambayo inamaanisha kuwa kazi zinaweza zisifanywe vizuri. Wanaweza kukosa nidhamu ya kufuata kwa kitendo. **Nani anajua/ana mtoto mwenye tabia hii?**

Wenye Nia Kali: Mtume Paulo, simba, papa
Watoto wenye tabia hii wanapenda **kuongoza.** Ni **wazuri katika kufanya maamuzi** na **wana malengo sana**. Wanafurahia changamoto, **matukio,** migawo migumu, na fursa za kusonga mbele. Wanaweza kuwa wa moja kwa moja, **wazi**, **wenye nia kali** na **wenye ushindani**. Watoto walio na utu huu hawaelewi kuwa uelekevu wao unaweza kuwaumiza wengine, kwa hivyo lazima wajifunze kutokuwa wakubwa sana. **Nani anajua/ana mtoto mwenye tabia hii?**

Wapenda ukamilifu: Musa, biva, bundi
Mtoto huyu **amepangwa** na **kamili**. Watoto wenye tabia hii wanafikiri kwamba kuna njia sahihi ya kufanya kila kitu na wanataka kufanya hivyo hasa. Wanaweza kuwa **wabunifu** sana, lakini wanazingatia sana **maelezo** na kuweka mambo kwa **utaratibu**. Wanapenda kuchukua wakati wao na kuifanya sawa na hawapendi mabadiliko ya ghafla. Wanahitaji uhakikisho na wanaweza kuwa wa kina sana, **wa maana** na **wa ndani**. Wao ni **wapenda ukamilifu. Nani anajua/ana mtoto mwenye tabia hii?**

Mkarimu: Abraham, mtoaji wa dhahabu, dubu teddy
Mtoto mwenye tabia hii ni mzuri katika kupata **marafiki** na **mwaminifu sana**. Wanatafuta usalama, na wanaweza kuwa **nyeti sana** na **kujali sana**. Wana uhusiano wa kina, lakini kawaida ni marafiki wachache wa karibu. Kawaida ni **watulivu**, **wanadhibitiwa** na **wanafikiria**, wanashughulikia mahitaji ya wengine. Wao ni **thabiti** na **imara**. Kawaida hawapendi migogoro na wengine. Wakati mwingine hukosa uthubutu na kuwaacha wengine wajinufaishe nao. **Nani anajua/ana mtoto mwenye tabia hii?**

Agiza aina moja ya tabia kwa kila moja ya pembe nne kwenye chumba kisha waambie washiriki wasogee ili kusimama kando ya kona inayoelezea tabia yao kwa karibu zaidi. Mara tu kila mtu anaposimama katika vikundi vya tabia zao, waambie wajadili maswali yafuatayo:

- **Kwa nini ni muhimu kufahamu tabia ya mtoto wetu anapokua?**
- **Ni kwa njia zipi tunapaswa kufundisha au kushughulika na watoto kwa njia tofauti kulingana na tabia zao?**
- **Je, kuna hatari gani ya upendeleo au kuwaacha walio kimya?**

(Baada ya dakika tano shiriki majibu; waambie washiriki warudi kwenye viti vyao.)

Mungu aliumba kila mtoto kwa namna ya ajabu. Aliwaumba ili wakue kiujumla na kuwapa vipawa, uwezo na haiba ambayo ni ya kipekee kwao.

KUMALIZA

dakika 5

(Waalike washiriki kutafakari kwa dakika chache juu ya kile wamegundua katika somo hili kuhusu **sehemu nne za mtoto, jinsi watoto wanavyokua, na tabia tofauti.** Waulize kufikiria **jinsi ujuzi huu unaweza kuwasaidia wanapotafuta kulea watoto wanaomfuata Kristo.** Wanaweza kuandika mawazo yao katika maelezo ya washiriki.

Kisha waombe washiriki kufikiria watoto wao wenyewe. Ikiwa sio wazazi, wanaweza kufikiria watoto wanaoishi karibu nao. Mmoja baada ya mwingine, asante Mungu kwa upekee wa kila mtoto. Ombeni msaada kwa Mungu kama wazazi ili kila mtoto akue katika kila njia kama Yesu alivyofanya.)
Funga kwa maombi.